

Dr. K. Všecká:

**PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ RODU ONTHOPHAGUS LATR.
(COL. SCARABAEIDAE.)**

**SYMBOLAE AD COGNITIONEM GENERIS ONTHOPHAGUS LATR.
(COL. SCARABAEIDAE.)**

Během revise a determinace materiálu rodu *Onthophagus* Latr. uloženého ve sbírkách Zemského musea v Praze, dospěl jsem k několika poznatkům, které níže uvádím.

Ont. atramentarius Ménétr. a Ont. sulcicollis Rtt.

Edm. Reitter popsal r. 1892 (Wien. ent. Zeit. XI. p. 135) *O. sulcicollis* jako var. k *O. atramentarius* Mén. (= *Felschei* Rtt.). O šest let později stáhl však H. d'Orbigny (L'Abeille XXXIX. 1898, p. 139) tuto formu jako synonymum k *O. Felschei* Rtt. Od té doby snad všechna pozdější díla přejímala d'Orbignyho zařazení, tak že i v nejnovějších seznamech Winklerově (1924) i Junk-Schenklingově (1927) je *O. sulcicollis* Rtt. degradován na pouhé synonymum. Zdá se, že velkou část viny nese na tom variabilita struktury obou forem. Ba i slova autora samotného »Stirnleiste bei normalen ♂ erhöht und gebogen, seitlich abgestutzt, ungehöckert, bei kleinen ♂ ziemlich gerade, in der Mitte etwas höher . . .«, poukazuje na to, že byl částečně zmíněnou okolností ovlivněn. Svědčí pro to i citovaná naleziště »Turkestan« u *Felschei* Rtt. (*atramentarius* Mén.) a opačně »Kavkaz« u *sulcicollis* Rtt.

Ve skutečnosti ♂♂ *O. sulcicollis* Rtt. dobře vyvinutí i exempláře malé, mají shodně čelní kýl rovný a uprostřed zvýšený. I když možno snad někdy pozorovati slabě zakřivení čelního kýlu, je tento vždy mnohem rovnější, než vysloveně obloukovitý a uprostřed jakéhokoli vyvýšení postrádající čelní kýl ♂♂ *O. atramentarius* Mén. Štít u *O. sulcicollis* Rtt. je vždy i při individuální rozmanitosti podstatně řidčeji (méně u ♀) tečkován, než u *O. atramentarius* Mén. Rozdíl ve velikosti dvojího druhu teček, je u onoho mnohem zřetelnější, než u posledního, kde i hustota tečkování činí rozdíl jejich velikosti méně nápadným. Přední část štítu u *O. sulcicollis* Rtt. spadá příkřeji ku přednímu okraji a její dvojnásobné vydutí je patrnější.

U ♀♀ je štít o něco hustěji tečkován než u ♂♂, vždy ale ještě značně řidčeji než u ♀♀ *O. atramentarius* Mén.

Slabě naznačená rýha v zadní polovině štítu, objevuje se někdy i u *O. atramentarius* Mén. a není tudíž pro rozeznání obou forem rozhodující. Spolehlivějším rozpoznávacím znakem je struktura dorsálního mezirýží krovek. *O. atramentarius* Mén. má mezirýží opatřena nesouměrně rozsetými granulemi dvojí velikosti, kdežto u *O. sulcicollis* Rtt. vyznačují se přibližně dvěma řadami malých struhadlovitých teček. Největší rozdíl spočívá však ve stavbě samčího kopulačního orgánu, jak je patrné z připojeného schematického náčrtu (viz obr. 1 a 2).

Celkový vzhled *O. sulcicollis* Rtt. je daleko lesklejší, což vynikne zejména ve srovnání větší řady obou forem.

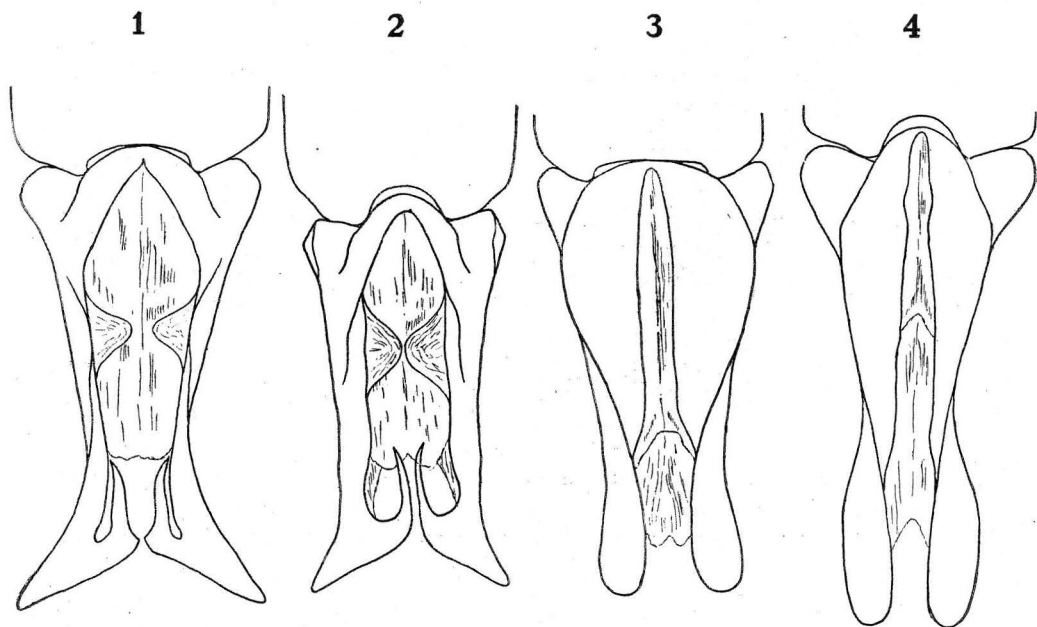
Metasternum je lesklé se střední hladkou rýhou, sahající téměř až k zadnímu okraji, po stranách tečkované. Valného rozdílu zde však u obou forem

není. Rovněž tak v obou případech přední okraj předních holení ♂ nese chvostek štětín a krátkou, širokou, na konci šikmo seříznutou ostruhu.

O. atramentarius Mén., pokud je mně známo, rozšířen je v Řecku, Malé Asii, na Kavkaze, v Syrii a Palestině. Jako nejvýchodnější naleziště zjistil jsem u jednoho kusu ve sbírkách Zemského musea údaj »Persia, Luristan—Bodemeyer«.

O. sulcicollis Rtt. je obyvatelem oblastí ležících východně od moře Kaspického, Turkestanu, Buchary a východní Persie. Jsou tedy oba druhy i geograficky dobře odděleny, při čemž se vzájemně nejvíce přibližují kdesi ve střední Persii, kdežto dále na sever tvoří mezi nimi přirozenou hranici moře Kaspického.

Se zřetelem k uvedeným okolnostem mám za to, že *O. sulcicollis* Rtt. nutno považovati za samostatný druh.

Paramerae: 1. *Ont. atramentarius* Mén., 2. *Ont. sulcicollis* Rtt., 3. *gibbosus* Scr.,
4. *Ont. Schnabeli* Spl.

***Ont. gibbosus* Scriba a *Ont. Schnabeli* Splichal.**

V »Deutsche entomologische Zeitschrift« uveřejnil Clem. Splichal r. 1910 pod jménem *O. Schnabeli* popis nového druhu rodu *Onthophagus* Latr. z oblasti horního toku řeky Sutlej v tibetsko-indickém pohraničí. Boucomont a Gillet ve svém katalogu Scarabaeidů (Coprinae II.), který vyšel r. 1927 jako 90. sešit Junk-Schenklingova »Coleopterorum Catalogus«, řadí prostě *O. Schnabeli* Spl. jako synonym k *O. gibbosus* Scr. Názor zmíněných autorů přejímá rovněž i Arrow a na str. 219 díla »Faune of British India: Coleoptera-Lamellicornia P. III. (1931), uvádí též *O. gibbosus* Scr. jako příslušníka indické fauny. Jako jediné naleziště na indickém území, cituje pak doslovně Splichalův údaj klasické lokality *O. Schnabeli* Spl. Winklerův »Cat. col. reg. pal.« (1924—30), registruje *O. Schnabeli* Spl. jako samostatný druh.

V materiálech Zemského musea nalezl jsem serii jedinců (♂♂ i ♀♀), opatřených nalezištěm »Poo, West Hym., Splichal« a »Poo, Kaschmir«, na něž přesně se hodí původní diagnosa Splichalova.

Porovnání zmíněných kusů s *O. gibbosus* Scr., dává plně za pravdu původnímu nazírání Splichalovu, který viděl ve svém *O. Schnabeli* samostatnou formu. Rozdíl mezi *O. gibbosus* Scr. a *O. Schnabeli* Spl. vynikne nejlépe z následujícího:

O. gibbosus Mén.

♂: Hlava na předním okraji oválná, čelní kýl delší, mírně obloukovitý, po stranách není protažen v rohy.

Štít černý, matný, před zadními rohy plochý, tečkování hustší, hlubší, nestejněměrné, tečky menší ve středu neznatelně zrněné.

Pygidium hustěji tečkované.

Kopulační orgán s paramerami kratšími a širšími (obr. 3.).

♀: Hlava oválnější. Štít plošší, tečkování hustší, tečky menší, hlubší.

O. Schnabeli Spl.

♂: Hlava na předním okraji okrouhlá, čelní kýl kratší, rovný, po stranách vždy ve zřetelné rohy protažený.

Štít černý, často se slabým zeleným kovovým leskem před zadními rohy klenutý, tečkování řidší, tečky ploché, široké, zřetelněji zrněné uprostřed.

Pygidium řidšeji tečkované.

Kopulační orgán s paramerami delšími a štíhlejšími (obr. 4.).

♀: Hlava okrouhlejší. Štít klenutější, tečky řidší, plošší a širší.

Barva krovek označena je v původním popise jako »černá se slabým, nazelenalým, kovovým leskem, při zadním okraji smolně hnědá«. Kromě tmavého zbarvení, jsou však mezi musejním materiálem z téhož naleziště dva plně vyzrálé kusy (♀♀), které při normálním zbarvení ostatních částí, mají krovky okrově žluté. Jde tu zřejmě o zjev známý i u jiných zástupců skupiny *O. Amyntas* Ol. (*O. Koshantschikovi* a. *semirufus* d'Orb., *O. gibbosus* a. *Weisei* Rtt.) a proto označuji tuto barevnou odchylku jako **ab. lividipennis a. n.**

Rozšíření *O. Schnabeli* Spl., pokud známo, omezeno je poměrně na malý a izolovaný areál v Kašmíru. *O. gibbosus* Scr. naproti tomu je druhem obývajícím krajiny kol Středozevního moře, kromě sev. Afriky, a oblasti přilehlé. Bezpečně zjištěn je ve Španělsku, Francii, Itálii, na Balkáně, v Malé Asii a Syrii. Odtud zasahuje na sever až do Německa (novější údaj viz G. Schmidt — Ent. Bl. 1937, str. 198: Priessnitzgrund bei Dresden, Odenwald, Reichelsheim), do Uher a na Kavkaz. Exempláře z Turkestanu a Persie, o nichž se zmiňuje Arrow, jsem dosud neviděl.

Totožnost obou forem vylučují již znaky vnější. Uzavřenost oblasti výskytu *O. Schnabeli* Spl., jakož i skutečnost, že východní hranice území, z něhož je dosud znám *O. gibbosus* Scr., je prostorově značně vzdálena, sotva dávají možnost předpokladu, že jedná se snad o dvě rasy (ssp.) jednoho druhu.

Níže v latinském textu popisují nového příslušníka rodu *Onthophagus* Latr. z Číny. Náleží do příbuzenstva forem vyznačených na štítě širokými, uprostřed zrněnými tečkami, jichž z Číny bylo dosud známo 10 a pro faunu sousední udává Arrow dalších 7 druhů.

Ont. Heyrovskýi n. sp. — Parvus, niger, convexus, semiopacus, elytris sericeo-subnitidulis, capite et thoracis parte anteriore opace rubrocupreis. Supra breviter fulvopilosus.

Capite alutaceo, antice distincte punctato, cum aliquis punctis grossis dispersis, fronte fere impunctata, occipite disperse punctis pupillatis tecto. Clypeo semicirculari, antice elevato et triangulariter emarginato, cum apicibus dentiformibus utrinque prope emarginationem positus; genis angulis rotundatis. Carina frontali maris (♂) solum elevatione levi substituta, carina occipitali (♂) fere usque ad marginem posteriorem posita, dorsaliter declivi, medio in cernum leviter versus anticem sinuatum protracta. Femina (♀) carina frontali subtilissima ante oculos posita, brevi, semicirculari, carina occipitali (♀) ad marginem apicalem posita, obsoleta. Oculis tenuissimis.

Thorace densissime punctis latis foveolatisque, saepe usque ad formam ellipsoideam transformati, tecto. Margine basali vix distincte notato; angulis anticis obtusis; margine laterali ante angulos anticos atque posticos leviter sinuato. Parte anteriore thoracis maris (♂) breviter fortiterque declivi, hoc loco disperse punctato et nitidior. Femina (♀) thorace antice uniformiter convergenti, post carinam occipitalem gibbositatibus duabus parvis ornato.

Elytris haud profunde striatis, striis punctis subtilissime foveolatis et intervallos planos attingentibus punctatis; intervallis dorsolateralibus alutaceis, parvulis punctis asperatis, fere lineas duas formantibus notatis.

Pygidio toto marginato, fundamento alutaceo, densissime foveiformiter punctato et breviter fulvopiloso.

Subtus piceobrunneus sparse fulvopilosus. Metasterno glabro, lateraliter disperse et sat fortiter punctato; tibiis anticis quadridentatis, versus basim crenulatis; tibiis posticis normalibus; tarsis posticis articulo secundo dimidio articuli primi aequali. Pedibus antennisque rubrobrunneis.

Long.: 4—4.5 mm. Patria: China — prov. Szetschuan, Chung-King.

Typi in collectionem Museaei Pragae depositi sunt.

Species haec nova in honorem cerambycidologi bohemicus, domini JUDr. Leo Heyrovský denominata est.

Ont. dapcauensi Bouc. et *O. promontorii* Bouc. species proxima esse videtur, sed ab ambobus capitis signis atque thoracis angulis anticis obtusis, a primo etiam pronoto densissime foveolato dignoscenda est. Item *O. ocellatopunctatus* Waterh. et *O. tatsienluensis* Balt. e fauna Chinense, atque *O. circuliifer* Arr. ex India speciei novae vicini sunt, sed jam capitis signis valde diversi.

Ont. atramentarius Ménér. et Ont. sulcilollis Rtt.

O. sulcilollis Rtt. (W. E. Z. XI. 1892, p. 135) nullo modo synonymum speciei *O. atramentarius* Mén. (= *Felschei* Rtt.) est ut H. D'Orbigny (L'Abeille XXXIX. 1898, p. 139) putaverit, sed bona species esse videtur. Huius erroris systematici causam in variabilitate structurae ambarum specierum video. Etiam Reitter, qui dicit »Stirnleiste bei normalen ♂ erhöht und gebogen, seitlich abgestutzt, ungehöckert, bei kleinen ♂ ziemlich gerade, in der Mitte etwas höher...«, hac variabilitate conturbatus esse videtur, quod etiam localitatibus citatis. — *O. atramentarius* Mén. (*Felschei* Rtt.): Turkestan; *O. sulcilollis* Rtt.: Caucasus, — confirmatur.

O. sulcilollis ab *O. atramentario* sine ullo dubio habitu forcipis dignoscendus est (fig. 1. et 2.).

Praeterea species haec signis sequentibus differunt:

O. atramentarius Mén.

Supra semiopacus (♂), usque opacus (♀); Thorace punctis magnitudine minus differentibus dense tecto, in mare antice declivitate paulo distincto.

Carina frontali maris semicirculari, sine ulla elevatione media.

Intervallis granulis grossis et parvis irregulariter notatis.

Patria: Graecia, Asia min., Caucasus, Syria, Palaestina, Persia occid.

O. sulcicollis Rtt.

Supra subnitidus.

Thorace punctis magnitudine valde differentibus disperse tecto, antice in mare declivitate biloba fortiore.

Carina frontali maris (magni atque parvi) fere rectilinea, medio elevationem distinctam formante.

Intervallis punctis parvis et asperatis in duabus fere lineis notatis.

Patria: Transcaspia, Turkestan, Buchara, Persia or.

Ont. gibbosus Scriba. et **Ont. Schnabeli** Splchal.

Annulatio *O. Schnabeli* (D. E. Z. 1910, p. 567), uti synonymum ad *O. gibbosum*, Boucomont et Gillet (Junk-Schenkling: Cat. col., pars 90., 1927) per errorem fecerunt et haec opinio falsa etiam Arrow (Fauna of Brit. India: Col.-Lamellicornia P. III. p. 219, 1931) sequitur. Quamquam *O. gibbosum* Indiam habitare Arrow aestimat, solum localitatem classicam *O. Schnabeli*, ut unicum ex India citat.

Exemplaribus *O. Schnabeli* ab auctore collectis, qui in collectione Museaei Pragae conservantur, examinatis atque penibus ambarum specierum comparatis, *O. Schnabeli* speciem distinctam et propriam declarandam esse puto.

Species examinatae signis sequentibus separandae sunt:

O. gibbosus Mén.

♂: Capite antice ovaliformi, carina frontali longiore, leviter semicirculari, lateraliter in cornus non protracta.

Thorace nigro, opaco, versus angulos posteriores plano, punctis densioribus, profundioribus atque inaequalibus tecto. Puncti minores, medio non distincte granulati.

Pygidio densius punctato.

Penis parameris brevioribus, latioribusque (fig. 3.).

♀: Capite magis ovaliformi.

Thorace planiore, punctis densioribus, minoribus, profundioribus tecto.

Patria: Europa mer., Germania, Hungaria, Asia min., Caucasus, Syria. (Exemplaria e Persia et Turkestan, quod Arrow commemoravit, non vidi.).

O. Schnabeli Spl.

♂: Capite semicirculari, carina frontali brevior, rectilinea, lateraliter semper in cornus conspicuos protracta.

Thorace nigro, saepe viriditer subnitescente, versus angulos posteriores arcuato, punctis minus densis, planis, latis atque medio distinctius granulatis tecto.

Pygidio paucius punctato.

Penis parameris longioribus et angustioribus (fig. 4.).

♀: Capite magis semicirculari.

Thorace distincte arcuato, punctis minus densis, planioribus, latioribus tecto.

Patria: Kashmere.

Area, quae *O. Schnabeli* Spl. tantum proprius esse videtur, tam ab ea *O. gibbosi* separata sit, ut *O. Schnabeli* Spl. quam rassa geographica haud aestimandus esse possit.

In diagnosi originali auctor dicit: »Elytris nigris, viride subnitescentibus, in margine apicali piceo-brunneis.« Praeterea exemplaria colore normali in collectione Museaei Praegae exemplaria duo elytris fulvis conservantur. Specimina haec colore aliis formis e vicinitate speciei *O. Amyntas* Ol. analogo, aberrationem novam constituunt, quae **ab. lividipennis** a. n. denominanda sit.
